

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Reichardt del. - J. Hollesen lith.

C. A. Reitzels Forlag.

En. Høestret 1. (1848. Nr. 1)

VALLÖ

i Sælland, opført 1586.

VALLÖ

i Sælland, opført 1586.

Del de ældste Herregaarde i Danmark hører Ballo i Præstø Amt, Bøverskov Herred; den er maaste ældre end det 14de Aarhundrede. Jordum kaldtes den Balløssue eller Balløff, d. e. Balhøve, Balhøje, Balens eller de faldnes Høje, og her derfor skrives Ballo, ikke Balø. I Aaret 1351 Skjødde Oluf Jensen Glug den til Bo Falk. Denne Skjøde forekommer første Gang i Historien som deltagende i Fægtningen ved Glaske Mølle (maaste i Nærheden af nuværende Glaske Kro) imellem de Danste og Høllenerne, da Nøden i Sælland i Aaret 1343 begyndte at overfalde de derværende overmodige tyske Herrer. Han blev fangen, og Hjenden sejrede. Aaret efter var han tilstede, da et Forlig blev afsluttet imellem Kong Baldemar Atterdag og de hollstenske Grever Jernberit og Klavd. I Aaret 1350 fulgte han, der imidlertid var bleven Ridder og kongelig Naad, med Kongen til Lyffland, hvor denne arbejdede paa et Forlig imellem Keiseren og Markgrev Ludvig af Brandenburg, og Bo Falk var en af de Raader, med hvilke Hertugerne Albrekt og Johan af Meklenborg underhandlede om et Ektekab imellem den forstnævntes Søn Albrekt og Kongens Datter Margrete, der imidlertid døde samme Aar. Da Kong Baldemar 1352 atter drog til Lyffland for at hjælpe Hertugen af Meklenborg imod Hertugerne af Stettin, blev Hr. Bo ubvalgt til en af Statens fem Eghere i Kongens Fraværelse. I Aaret 1354 var han med at gjøre Grændsefæst imellem Gunnetsved og Drebode. 1356 var han nærværende paa Kongens Retterting i Odense og blev s. Aar til Eas sendt til Kong Magnus Smek i Everrig, men af dennes Søn, Kong Erik, tagen til Fange. 1360 deltog han i Daneshoffet i Kallumborg, hvor Kongen udstædte den mærke-

lige Forskring til sine Underfaatter. Hans senere Skæbne er ikke bekendt. Ham arvede Sønnen Eskild Bosen Falk, der var gift med Kirstine, en Datter af Hr. Evert Moltke. Eskild Bosen forekommer 1376 som Herre til Ballo, var en af Næstved Klosters Velgjørere og døde 1387. Ligesom Faderen foretogede han Gaardens Værdi ved at tilkjøbe meget Gods, hvilket ogsaa var Tilfældet med hans Søn, Jens Eskildsen Falk, der 1396 og 1399 nævnes som Ejer af Ballo. Denne havde to Døtre: Kirstine, der blev gift med Hr. Henning Pødebusff af Skerne, og Karine, der ægtede Hr. Oluf Agelsen Thott. I Juli 1419 udstædte Henning Pødebusff et Bevis, at han Skjødte Hr. Agel Pedersen af Herlev og hans Svende 800 gamle engelske Nøbler, for deres Penge og Gods han fik paa Ballo, hvorfor han pantsatte ham og hans Arvinge Halvdelen af Ballo, det som tilkom ham paa hans Husfrues Vegne, med alt Tilhørende. Gaarden med alt hvad, der laa dertil i Sælland, Men og Fælster, skulde deles i to Dele, og Hr. Agel kunde da vælge, hvilken Del han vilde. To Aar efter tilskendegav Hr. Henning og hans Husfru, at de havde skiftet med Hr. Agel Pedersen, paa hans Søn Oluf Agelsens Vegne, Balloes Gaard i to og Forborgten, Ladegaarden og Albildgaarden, saa at Hr. Agel havde taget den østre Del af Gaard og Gods, og den vestre var tilfalden dem. De og deres Arvinge skulde give Oluf Agelsen eller hans Arvinge 25 løbige Mark og give derfor Halvdelen af det Hus, der stod paa deres Del, takt med Tegl. Ligeledes deltes alt det andet Gods, som Hr. Jens Falk ejede, i to Dele, og Hr. Agel eller hans Søn kunde vælge hvilken

V A L L Ö

i Sælland, opført 1586.

Del de vilde, hvad enten Hr. Henning vilde gifte hver Gaard i to, eller lægge hele Gaarde med Tilliggende i hver Del. Dette skulde ikke senere gaa for sig end et halvt Aar før Hr. Henning Pødebust og hans Hustru vilde indløse den Del af Ballø, de havde pantsat til Hr. Axl Pedersen. Hvad enten denne Døling har været længe eller kort, vist er det, at Oluf Axlens alder samlede det hele.

Denne mærkelige Mand, der tilligemed nogle af sine otte Brødre spillede en saa betydelig Rolle i Christiern den første Dage, var, som anført, en Son af Hr. Axl Pedersen, Danmarks Riges Marsk, Herre til Herlevgaard og Hovedmand paa Warberg og Falkenberg. Oluf Axlens bliver først historisk bekendt, da han i Aaret 1449 af Kong Christiern den første blev sendt til Gulland for at overtage Befalingen over Den, hvor den affatte Kong Erik af Pommern saa sig haardt trængt af de Svenske, og i denne Nød havde forpligtet sig til at overgive Den til Danmark. Oluf Axlens fandt Indløbet til Havnen spærret og blev derfor haanet af de Svenske, som laa foran Bisborg Slot. Da imidlertid danske Tropper ad en Løngang, Kong Erik havde ladet grave under Muren, kom ind i Fæstningen, blev denne overgivet til Oluf Axlens, som derpaa forlod Den for at bringe kongen Efterretning om Togets heldige Udfald; i Følge med kongen, der blev ledsaget af en Flaade, kom han snart tilbage til Den. Da Skyten overalt var besat af svenske Tropper, blev han valgt til at underhandle med Befalingsmanden og fljedierne, Mogens Øren. Der blev nu sluttet en Vaabenslilstand indtil St. Olufs Dag (29de Juli) det følgende Aar, og saa længe den varede, skulde Oluf Axlens som Hovedmand beholde Bisborg. Mogens Øren blev urolig, da Kong Christiern begyndte at udfiske sine Tropper; men Oluf Axlens stillede ham tilfreds ved den Forsikring, at han heller vilde lade sit Liv end finde sig i noget Brud paa Vaabenslilstanden. Efter en kortvarig Kamp, hvori Svenskerne tabte, beholdt Oluf Axlens Den, hvis Besiddelse blev ham end stærkere, da han fik den i Pant af kongen for en stor Sum Penge. I Aaret 1452 fik han Dørbefalingen over Flaaden og gjorde først Forsøg paa at hænge Vland, men blev saaret tilbage, dog med et ubetydeligt Tab; ved Angrebet paa Egleby var han endnu ubeldigere. Dereser sejlede han nord paa, gif sig og her i Land og afbrændte Bøstervik. Da han tilsidt kom ind i Mæ-

laren, laa den svenske Flaade i Skærgaarden, og flere af Døerne vare vel beskadede. Imidlertid lykkedes det ham at trænge de svenske Skibe tilbage og at lægge sig med nogle Fartøjer under Begesjö. Denne Holm besatte han; men foragtes søgte han at bemægtige sig Bruntebjergøet, og ved Tilbagetoget derfra skulde de Danske have lidt et betydeligt Tab. Da han tillige fik Underretning om, at Kong Karl Knudsen nærmede sig med Hovedhæren, forlod han Begesjö for at slutte sig til den øvrige Del af Flaaden, der laa ved Stokelsund. En Fægtning med de svenske Skibe, som efter Karl Knudsens Befaling løb ud af Mælaren, havde til Følge, at Flaaden forlod de svenske Kyster. Fire Aar senere var han en af Anførerne for de danske Tropper, der fra Blesing gif over til Vland og der indtogte Vorkholm. 1462 sendte han og hans Brødre, Aage og Erik Axlens, en Del af sine Svende over til Johan, udvalgt Biskop af Vsel, for at hjælpe denne imod hans Fjender. Disse bleve overvundne, men Biskoppen var meget misfornøiet med, at hine Svende beholdt de Fanger, de havde taget, og forlangte af Hr. Aage, at Fangerne skulde overleveres til ham. Indtil sin Død beholdt Hr. Oluf Axlens det vigtige Gulland, Mersøens Perle, til stor Vægtelse for kong Christiern, imod hvem Axlensnerne optraadte meget fjendlig, da han vilde stille dem ved de betydelige Pantelen, de havde i Danmark. Deres Forbindelse med Karl Knudsen og Sten Sture den ældre stille ham endog tilsidt ved den svenske Krone. Selv Hr. Oluf Axlens Død i Aaret 1464 bragte ikke Gulland under den danske Krone; thi hans Broder Filip, der da var paa Den, tog den i Besiddelse, og da ogsaa han samme Aar døde, blev den tredie Broder, Hr. Iver, Hovedmand paa Den, og i flere Aar styrede han den som uafhængig Herre.

Hr. Olufs sidste Hustru var Fru Anna Jendbatter Present, der overlevede ham. I sine Høstetaber blev han Fader til Sommer Oluf og Labrids og fem Døtre, af hvilke to hed Birgitte, de andre Cecilie, Oliva og Margrete. Den ælste af disse, Birgitte, af første Høstetab, var gift med Hr. Stenzial Nielsen, en af de mest ansete Adelsmænd i Sverrig. I Steden for den hende tilkommende Del i Ballø fik hun 1460 af Faderen 1200 rhinske Gylten og 700 Mark, og for denne Sum udlagde hendes Mand hende en Gaard med tilhørende Gods i Hammerstad under Strengnæs Bispedømme. Ballø skulde derimod tilfalde hendes Høstetaber Birgitte. Men

V A L L Ö

i Sælland, opført 1586.

hermed lod hin underfundige Kvinde sig ikke stille tilfreds; thi 1467 klagede hun for Kong Christiern over, at hun ikke havde faaet sin Del af Vallo Gaard og Gods. Kongen, der nok kunde have Hyst til en saadan Ejendom, kjøbte hendes formentlige Andel deraf, tog derpaa hele Godset i Besiddelse og overdrog det til sin Dronning Dorothea. Saa længe denne Konge levede, stede der ingen Forandring heri, skjønt det 1479 tilstræffelig var blevet godtgjort, at Fru Birgitte af Hammerfad havde faret med Rogn, da det Brev, hun beraabte sig paa, var falsk; hoorpaa der blev sædlet den Dom, at Fru Anna og hendes Datter blev erkjendte for de rette Arvinge til Vallo; men denne Dom var rigtig nok bleven sædlet i Jonsøping af Sten Sture og nogle af de sønste Rigsraader. Hr. Jøer Axlens havde paa sine egne og sin Broder Hr. Erik Begne ført Sagen imod Fru Birgitte, da hun uden videre havde hangt disse to Farbrøders tilligemed sin Faders Segl under det ovennævnte Brev. I Dommen hedder det, at der „drøvrære fandtes mange flere Breve, som Fru Birgitte saaledes havde beseglet, hvilket den gode Fru Anna i Balløse skulde have faaet Biskop om, hvørs hun havde kunnet love der længer.“ Tidligere havde Fru Birgitte inbladt sig i en for Kong Karl Knudsen særlig Brevvesling, der blev opdaget. Hun blev desaarfag domt til Baalet, men for sin fornemme Wds Skyld benaadet. Først 1483 fik Jomfru Birgitte af Kong Hans Bekræftelse paa Vallo og alt det Gods, som hørte derunder; hun skulde have det ligesaa frit som hendes Fader og Moder nogenstinde havde haft det, og de Breve, der løse paa Kjøb, Pant eller Indførsel i Ejendommen, skulde aldrig komme hende eller hendes Arvinge til Skade paa nogen Maade; for saa vidt Fru Birgitte i Hammerfad havde nogen Ret eller Arvedel i dette Gods, som hun ikke havde faaet Fyldest eller Bederlag for, skulde dermed forholdsvis efter Loven. Fru Birgitte blev endvidere tilhøst at gjøre Entledningen Fyldest for Kjøbet af Vallo.

Bed Jomfru Birgittes Egteløb med Hr. Niels Erikfen Rosenfrands til Bjornholm, som Vallo i en anden navnkundig Slægts Besiddelse. Hr. Niels Erikfen, der var Rogens Raad og Marsk og Lensmand paa Koldinghus, havde en Retsfag med en af sine Embedsbrødre i Rogens Raad, Hr. Bent Bille, om nogen Jord, som en af den søfste Tjenere havde til Gledigaard, og som Hr. Niels Erikfen krævede paa to af sine og sex af Kronens

Bønders Begne. Denne fremlagde Vidnesbyrd om, at der var blevet køret paa den Jord i 30 Aar, og forskrede, at den med Urette var kommen fra hans og Kronens Gaarde. Hr. Bent derimod paastod, at den havde været i hans Forfædres Børge af Arilds Tid og havde gaaet i Søstendeskifte efter hans Morfader og Mormoder. Ved en Herredagsdom af 16de April 1490 blev det afgjort, at Hr. Bent Bille skulde beholde den omtvistede Jord til Gledigaard, saa længe indtil nogen kom med et bedre Modbevis paa Kongens Retterting. — Ved Hr. Niels Erikfens Død blev hans og Fru Birgittes Søn, Hr. Oluf Nielsen Rosenfrands, Herre til Vallo. Han var en af de verdslige Rigsraader, der længst holdt ved Katholicismen, og blev Formynder for Frederik den første's umyndige Søn, Hertug Hans, som Bisperne havde i Sinde at opdrage i den katholske Lære. Hertugen blev i en kort Tid opdragen paa Nyborg Slot, hvor hans Formynder var Lensmand; men paa Grund af den ubrudte Borgerkrig sendte ham for Store Tryksheds Skyld til Befalingsmanden paa Sønderborg Slot. Hr. Oluf har den berømte Skribent Povel Giese sen tilegnet sin Bearbejdelse af Luther's Bedebog. — Efter hans Død blev Vallo Hovedgaard med Jorder, Bygninger og alt Tilliggende delt imellem hans to Døtre, Fru Mette og Fru Birgitte, saaledes at den første fik den Grund med Bygningen, hvor den egentlige Hovedgaard endnu staaer, og Søsteren den Grund med Huse, hvor Stifet senere blev opført; derved deltes Vallo atter i Vester- og Østervalls, og saa længe den tilhørte to forskjellige Familier, vedbleve disse to Døtre at betragtes som særskilte Gaarde.

Fru Mette Rosenfrands, der fik Vestervals, byggede her de to Høne Taarne, der ene rundt og det andet sikkantet, som endnu ere vellygholde, med Undtagelse af at Spiret paa det ene Taarn har maattet nedtages. Det er ikke behøvet, naar hun lagde Grundstenen dertil, skjønt hun synes at have villet anføre det i den Øverstskrift, hun har laet udbygge i en sort Marmorsten over Porten. Paa den Tid da hun indgik sit andet Egteløb, var hun i Færd med Bygningen, der blev fuldført 1586. Midt over Porten paa Huset imellem Taarrene, hvilket Fru Mette kalder det store Hus, er Rosenkandsørnes Baaben indmuret, paa højre Side deraf Ørernes, paa venstre Rosenparernes og derunder Mærketallet 1581. Den ovennævnte Indskrift over Porten til den saa kaldte Slotsgaard lyder saalunde: „Iffe os Herre, ikke os, men giv dit Navn Wre

V A L L Ö

i Sælland, opført 1586.

for din Naade og Sandbed. Psalm. 115. Udi Ravn Gud Faders, Søns og den hellig Aands haver jeg Mette Rosenkrandses-Datter til Ballo Anno 15.. begyndt at bygge dette store Hus med disse to store Taarne her paa Ballo, og haver jeg af Guds Naade, Gud være herfor lovet i Evighed, fanget det under Spær og Lag 1586. Gud allermægtigste give nu naadeligen sin Aand og Naade til, at det maa være fast og bestandigt opfat og bygget, den hellig Tre-foldighed til Lov, Friid, Gfre og Talsfigelse, mig, mine Born og vores tilkom-mendes Arvinge til Gavn og Gode. Amen." Det er Skade, at man, rimelig-vis i anden Halvdel af forrige Aarhundrede, har mishandlet denne ligesom saa mange andre erverdige Bygninger ved Overtalning. Broen over Graven hviler paa tre brede Hvalvinger, og paa Postamenter derimellem staa paa hver Side tre store, i Sten udhugne Løber, hver med sit Skjold i Kloerne. End videre lod Fru Mette opføre en Mur til Skillerum imellem Gaardene med Galleri og Bindeltrappe; dette var næsten færdigt ved hendes Død og blev fuldført af hendes Søn. Men over denne Bygning beklagede hendes Søster sig, fordi den tilligemed det ene høje Taarn var Skyld i, at fem af hendes bedste Kamre bleve fordarvede af Røg, efter som Skorstene ikke kunde trække. Muren og Galleriet holdt desuden Solen ude fra hendes Gaard den halve Dag, da den var meget højere end salig Peder Dze og Peder Bille vare blevne enge om, at den skulde være, i Folge disse Svogres Overenskomst af Aar 1568. Skillerummet var blevet opført paa deres fælles Bekostning. Siden Bindeltrappen og Galleriet vare paabegyndte, var Muren reonet. Fru Birgitte mente derfor, at efterdi det var Søfkendestifte, maatte den ene Søster ikke bygge til den andens Skade. Deril svarede Dlus Rosenparre, at denne Mur var bleven opført, inden Gud havde kaldet hans salige Moder; alle Gjendommene vare jo blevne skiftede, og dette Taarn var blevet bygget paa den Grund, der var tilfalden hans Moder, hvidaaarsag han mente, at det ikke kunde forbydes hans Moder at bygge paa sine Enemærker saa højt som hun vilde bestofte. Ligeledes var Galleriet bygget paa hans Moders Grund op til Mantelmuren imellem begge Gaarde, for at der under samme Galleri kunde have Indgang fra det ene Hus ind i det andet; Muren under Galleriet maatte kunne stykke den fælles Mantelmur og kunde derfor hverken være fischvarnte Mur eller Fru Birgittes Huse til Skade paa nogen Naade. Den Kommission,

for hvilken denne Sag i Folge kongelig Befaling blev forhandlet i August Maaned 1588, bestod af følgende: Udelsmænd: Peder Munk til Eftvadgaard, Jørgen Rosenkrands til Rosenholm, Hak Ulfskand til Hellebjerg, Arild Hvidfeldt til Oddeshjerg, Dlus Daa til Naunstrup og Erik Lange til Engelskholm. Ved Forliget blev det bestemt, at Fru Birgitte ikke skulde besvare sig over hint store Taarn; men dersom hun fandt det fornødent, var Dlus Rosenparre villig til at lade hende faa et Muranker igjennem hans Mur, om hun derved kunde forbedre sine Skorstene; dog skulde dette ske uden Skade for hans Gavl og Mur. Galleriet lovede han ikke yderligere at forhøje med Mur eller Lag; men hvad der endnu ikke var arbejds færdigt, kunde han lade fuldføre. Hvad Skade Fru Birgitte havde lidt paa Hus og Mur, skulde Dlus Rosenparre paa sin egen Bekostning lade istandsætte. Hvis Fru Birgitte derved fik nogen ny Skade paa sin Mur og Bygning, skulde fire af deres fælles Venner afgjøre den Sag. Bindeltrappen skulde han ikke lade gjøres saa høj, at den kunde hindre hans Mosters Skorstene i at trække. Til Minde om denne Traktat lod Dlus Rosenparre en Sten indsætte i Muren, hvori hans og hans Frues Naaben vare udgravne, og derimellem stod disse Ord: „Fortlad Unaade og overgiv Høflighed, fortørn dig ikke, saa at du gjør ilde. Psal. 37, 8.“

Fru Mette Rosenkrandses første Mand var Sten Rosenparre til Starholt (i Slaane), en Søn af Jens Rosenparre, Danmarks Riges Raad, og Berte Bille. Han blev ogsaa Rigsraad og var 1554 Hovedsmand paa Rallundborg, da Christiern den andens Fængsel blev formidlet; 1559 og 1560 var han Lensmand paa Bøjsø Kloster (i Slaane). Da den nordiste Svvaarstrig udbrød 1563, blev han overste Kommissarius ved Hæren og fandt Helle-døben i Slaget ved Evarteraa den 20de Oktober 1565. Han blev begravet i Starholts Kirke. To Aar efter ægtede Fru Mette den navnkundige Rigenø Raad og Hovmester Peder Dze til Gidsfeldt, der døde 1575 i sit 56de Aar uden at efterlade sig Born. Selv døde Fru Mette 1588. Hendes Søn af første Ægtefæll, Dlus Rosenparre, arvede Vestervalls; han var gift med Elisabeth Henriksdatter Gyldenstjerne og døde i en høj Alder 1638, som den sidste Mand af sin Æt. 3 sit Ægtefæll havde han rigtignok foruden tre Døtre højt tre Søner; men af disse naadede kun en den modnere Alder, og han kaldt ugift i Føgtingen paa Kolleryhede imod de Evenste 1612. Datteren,

Berte Rosenparre (født 1586), ægtede Korfits Rud til Fuglsang og Sandholt (født 1573, død 1630). Deres Datter, Birgitte Rud (født 1612), døde 1645, samme Aar som Moderen. Hun havde 1629 ægtet Christen Steel, der saaledes blev Herre til Besterwalls og senere ved Kjøbet af Østervallø atter forenede disse to Gaarde. Han forandrede og forskjønnede de to andre Lønger af Hovedbygningen.

Fru Birgitte Rosenkrands's Mand, Rigsråd Peder Wille til Swanholm, døde 1580. Aaret efter havde Fru Birgitte en ubehagelig Sag i Anledning af et Præstevalg. Tilligemed sine Tjenere, de menige Sognemænd i Kellinge Sogn, havde hun nemlig kaldet til Præst i Sognet en Mand ved Navn Jørgen Lavridsen, som derpaa af Venstemanden og Superintendenten var udnævnt til Sognepræst, saaledes som det Kaldsbrev lød, hvilket hun og Sognemændene havde udstået. Derefter havde Præsten nogle Gange holdt Guds-tjeneste. Men Sognemændene i Ølfemagle Sogn havde antaget en anden til Præst, og denne var derefter bleven Menigheden paatvungen. I et Brev af 5te Juni 1581 paaminder Kongen Lave Bøf, Embedsmænd paa Roskildegaard, og Superintendenten over Sællands Stift, Dr. Povel Madsen, om sin tidligere Befaling, at Sognemændene skulde anmænde den til Præst, som var kaldet til Ølfemagle. Oluf Wille beklagede sig nu paa sin Moders og hendes Tjeneres Begne over, at der var handlet imod Necessen, og mente, at hendes Tjenere ligesaa vel som Ølfemagle Sognemænd burde kalde den fælles Sjælesøger. Detsaarsag giver Kong Frederik dem Befaling at tilkalde de højlerde (Professorerne) i Kjøbenhavn, og med det forset for dem indbræve begge Præster med deres Breve samt derefter undersøge, hvem Sognekaldet efter Kirkeordinaansen maatte tilkomme, med mindre de selv vilde stande til Rette. Fru Birgitte døde i Aaret 1592. Hendes Søn, Oluf Wille, død 1602, var gift med Margrete Rosenkrands's, en Datter af Rigsråd Jørgen Ottesen Rosenkrands til Rosenholm; hun overlevede Sønnen, Peder Wille, der døde ugift 1612; en Datter var ligeledes død ugift. Derved arbede Fru Margretes Broder, den lærde Pøtger Rosenkrands til Rosenholm, Gaarden, og han folgte den i Aaret 1616 til den besjænte Fru Ellen Marvvin, som da var Enke efter Knud Rud til Rudsbjerggaard og Sandholt. Efter hendes Død tilhørte den hendes endnu mere besjænte Datter, Fru Kirstine Munk, som havde været

gift med Kong Christian den fjerde. Hun folgte 1651 Østervallø til Christen Steel.

Christen Steel Albertsen til Fufinge og Ballo, en af sin Tids ypperste Adelsmænd og nidkereste Fædrelandsvenner, var en Søn af Hr. Albert Steel, Danmarks Riges Raad og Admiral samt Befalingsmand paa Riberhus; Moderen var Fru Birgitte Friis til Høvelager. Han blev født paa Riberhus den 27de Juli 1603, kom i en Alder af to Aar i sin Farmoders, Fru Margrete Brahes, Hus, hvor han opholdt sig indtil 1611, da han tilligemed sine Brødre, Christoffer og Otte Steel, blev sat i Ribe Skole, som de forlode 1619 for at besøge fremmede Højskoler. I Giesøen tilbragte de et Aars Tid og drog derpaa til Lützingen, hvor Døden bortrev baade Christoffer Steel og deres Høvmester; men Faderen sendte dem snart en ny Høvmester. De to Brødre fortsatte der sine Studeringer, indtil Faderen kaldte dem hjem. De kom tilbage i Januar 1623, men drog allerede i April s. Aar atter udenlands og besøgte derpaa i fire Aar Nederlandene, England, Frankrig og Italien. I Martz 1627 kom de tilbage til Fædrelandet, efter paa bedste Maade at have benyttet Lejligheden til at uddvide sine Kundskaber. Kort efter Hjemkomsten tog Christen Steel med sig Heste Tjeneste ved Hoffanen i Krigen mod Kejseren og blev tillige ansat i Christian den fjerdes nærmeste Omgivelse. Derefter fulgte han med Kongens Kansler, Hr. Christian Friis til Kragerup, og Hr. Tage Thott til Everrig i et overordenligt Vrende til Kong Gustav Adolf og fulgte siden med Kansleren til Fredsunderhandlingerne i Lybek. 1632 blev han Lieutenant ved et af de yppre Kompagnier til Hest, 1638 Randkommisær for Jylland og 1645 Landkommisær for Sælland. I Juli 1649 blev han endelig Medlem af Rigsrådet og omtrent paa samme Tid Lensmand over Tryggevalde Len, og 1652 var han i Norge for at domme i de Sager, der bleve førte for den norske Herredag. Aaret efter blev han tilligemed Niels Trolle udnævnt til Generalkommisær for Danmark, og 1657 blev det overdraget ham og Rigens Admiral, Hr. Dve Gjedde, at sørge for Hærens Forsyning saa længe Krigen varede, et ingenlunde misanbelsfærdigt Svært. Der var en saadan Mangel paa Penge i Statskassen, at det næsten var umuligt at Raffe de tarveligste Fornødensbeber til Beje, og deres Indberetninger til Kongen og Rigsrådet ere derfor stedse fulde af Klager. Soldaterne havde hertken Føde

V A L L Ö

i Sælland, opført 1586.

bernaft skulle 2 overordenlige, til Hofdampladser indskrevne og 12 andre overordenlige Stiftsdamer og de 12 nærmest derefter indskrevne have en aarlig Indtægt af Stiftelsen. For Fremtiden skal der være en Abbedisse eller en Dekanesse, som vælges af Kongen, saa at hun et af disse Embeder besættede. Brandesdeputatet blev meget forøget, saaledes at Abbedissen skal have 80, Dekanessen 40 og Stiftsdamerne hver 20 Favne oplaaet Vogebrænde aartlig; hvad de godtgjøre at behøve mere, skulle de have for en bestemt billig Betaling, der og skal gives dem for hvad de tilbagelever; men fremmede maa de intet overlade. I Almindelighed laar det anvisse betydelige Brændsel ikke til for Damerne ligeledes blev der ligesom tidligere bestemt en vis Andel i Jagten og Hilsriet for Stiftsdamerne; Abbedissen eller Dekanessen skal have 12 Dyr og 12 Hærer og hver af Stiftsdamerne 3 Dyr. Abbedissen eller Dekanessen skal have Græsning og Foder til 6 Koer, og den forstævnte, om hun holder egen Skovpage paa Gaarden, desuden Græsning og Foder til 6—8 Heste, de virkelige Stiftsdamer Græsning og Foder til 1 Ko. De nødvendige Havesager skulle ligeledes anvises dem. Damerne kunne benytte Stiftelsens Vogn til kortere Rejser, saaledes at Vognen kan være tilbage samme Dag. En Sum af 200 Daler skal aartlig anvendes til Opmuntring for dygtige og nidkære Skolelærere paa Stiftet, 800 Daler til Uddeling iblandt Jordbrugere som Undersjøttelse til forbedrede Driftsmaader, Kvægets Forædling o. s. v., 800 Daler samt 32 Tønder Rug og 32 Tønder Byg til Undersjøttelse for værdige trængende. Det skal fremdeles være Abbedissen, Dekanessen og de virkelige og overordenlige Stiftsdamer — disse sidste kun for saa vidt de ere 15 Aar gamle og konfirmerede — tilladt at bære en egen Orden, bestaaende af en Stjerne, som bæres paa venstre Bryst og et nedhangende Ponceauband med sorte og Solv-Striber langs Kantene. Bestemmelsen om Aarernes Tal er bortfalden, og der fordrøs nu kun, at den indskrevne skal være af dansk Adel. Abbedissen skal være en Prinsesse af det kongelige eller et med dette beslægtet Hus, Dekanessen Enke efter en Mand, der har beklædt et Embede, eller været benaaded med Rang, i Rangforordningens første Klasse. Abbedissen er der tillagt en Indtægt af 3500 Daler, Dekanessen af 1800 Daler og hver

af de virkelige Stiftsdamer, hvis Antal for Tiden er bestemt til 20, hvoraf 4 i Hofpladser, 1000 Daler og 20 overordenlige Stiftsdamer, hvoraf 4 i Hofpladser, hver 500 Daler. De 19 først indskrevne Jomfruer saa hver 250 Daler aartlig, de andre kun Renterne af Indskrivningssummen, der er salfatt til 2000 Daler. Desuden nyde 16 Enker eller Døtre efter Mand i de 2 første Rangklasser hver 500 Daler, og en Sum af 4000 Daler aartlig er bestemt til Pensioner for 8 Enker i trængende Omstændigheder, der tidligere have udredet Indskrivningssummen til Stiftelsen. Hofstiftsdamerne have Rang med 2den Klasse Nr. 4, de øvrige virkelige og overordenlige Stiftsdamer, med samme Klasse Nr. 5. — Denne Stiftelse ejer foruden en Kapital, der stedse forøges med Renterne og nu udgjør over 2,164,000 Daler, 310 Tønder matriculeret Liende-Hartkorn og 17 Kirker samt følgende betydelige Godser:

Balle: Ager og Engs Hartkorn	630	Idr.	3	Stp.	2	Fbd.	2	Alb.	
Skovstyld	38	—	5	—	—	—	1	—	
deraf drives under Gaarden	66	—	2	—	—	—	1½	—	Ag. og G. Hf.
Gunderup: Ag. og G. Hf.	232	Idr.	5	Stp.	3	Fbd.	2½	Alb.	
Skovstyld	86	—	1	—	1	—	¾	—	
Gaarden	38	—	—	—	—	—	1½	—	
Billesborg: Ag. og G. Hf.	405	—	2	—	3	—	1	—	
Skovstyld	38	—	1	—	3	—	1	—	
Gaarden	42	—	5	—	3	—	2½	—	
Gamle Vellinge: Ager og Engs Hartkorn	363	Idr.	3	Stp.	—	Fbd.	1½	Alb.	
Skovstyld	66	—	1	—	—	—	1	—	
Møllestyld	13	—	—	—	—	—	—	—	
Gaarden	45	—	6	—	—	—	2½	—	
Ny Vellinge: Ager og Engs Hartkorn	258	—	6	—	1	—	—	—	
Skovstyld	65	—	2	—	3	—	1½	—	
Gaarden	21	—	6	—	1	—	2	—	

En Deel af Godserne ligger i Ribeenhavn og Sorø Amt. Alle Gaardene ere bortforpagtede; noget af Hartkornet bruges af Stiftets Embedsmænd og Betjente.

